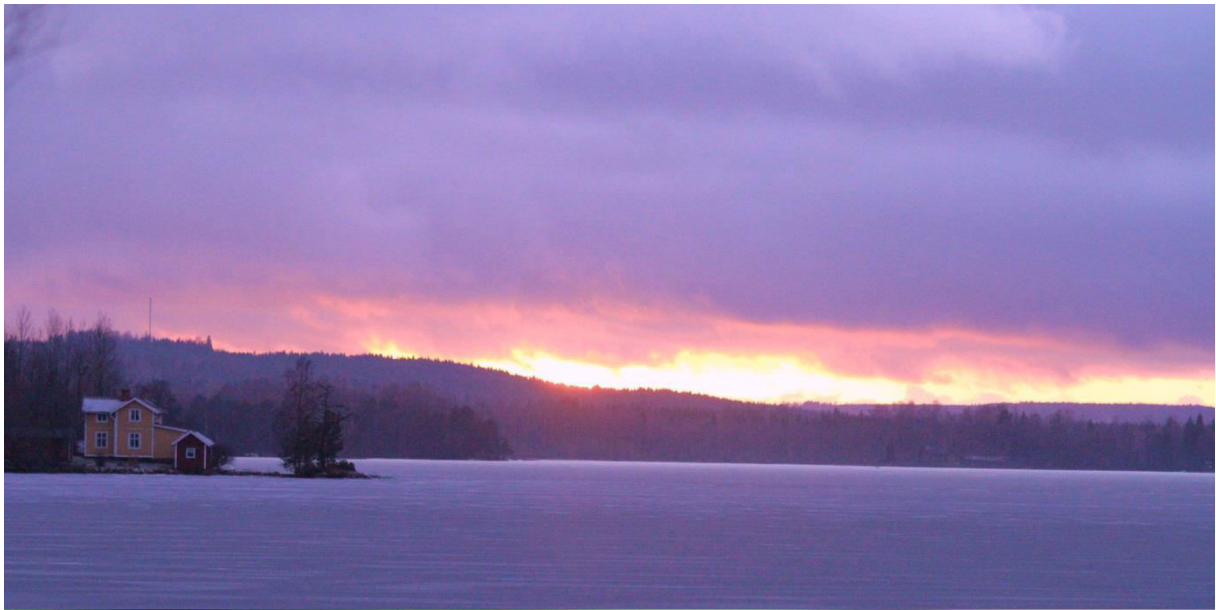

Nora Biologiska Förening

Årsskrift 2011

Foton: Erik Marcusson

Omslagsbild: Stjärtmesar av Erik Marcusson.

Innehåll

Ordföranden har ordet.	3
Verksamhetsberättelse år 2011.	5
Exkursionsrapporter år 2011.	6
Växtfynd år 2011.	19
Fågelrapport för Nora kommun 2011.	21
Däggdjur i Nora kommun 2011.	48
Hopprätvingarna som setts i Nora kommun.	49
NBFs exkursionsprogram 2012.	53

Ordföranden har ordet

År 2010 kunde Kvismare fågelstation fira sitt 50-årsjubileum. Det är en lång tid som gått sedan de första ringmärknigarna skedde vid stugan Ängfallet, som inreddes till fågelstation.

Jag minns från tidigt 1960-tal när vi i Nora Biologiska förening gjorde besök vid fågelstationen. Kvismaren var tidigt ett viktigt utflyktsmål för Norabiologerna, detta trots att sjön låg långt bort från Nora, tyckte vi då, för 50 – 60 år sedan. Det var litet av en expedition att bege sig till Kvismaren. Vi åkte sällan bil på exkursionerna på den tiden, utan buss med chaufför hyrdes in. "Busslasse" anlätades och som då alltid kom med sin lilla gamla buss, den så kallade "Grisen". Bussen var som sagt gammal med ett långt tryne (motorhuven), därav öknamnet. Det väckte även på den tiden (början på 60-talet) uppmärksamhet när bussen stänkade sig igenom Örebro på sin väg mot Kvismaren. Resan tog lång tid, speciellt när Larsson (Busslasse) själv körde, vilket oftast var fallet. I Örebro hämtade vi upp någon kunnig ornitolog som guide. Det var ofta David Lundegård eller Olle Liljedahl och ibland Knut Borg.

För mig som 13-14 årig fågelskådare var det ovärderliga kunskaper jag fick på dessa exkursioner. Hemmavid fick jag försöka lära mig själv och tillgången på bra fågelböcker var minimal, speciellt vad gällde bildmaterialet. Vid Kvismaren fick man stifta bekantskap med fågelarter som man sällan eller aldrig kunde träffa på i Noratrakten. Det rörde sig exempelvis om kärrhökar (brun och blå), gräshoppsångare, rördrom, kärrsångare, jorduggla och på vintern bl.a. kungsörn.

Kvismaren har förändrats kraftigt sedan 1950-60-talen. Invallningarna och skapandet av nya fågelsjöar med öppna vattenytor och minskade vasshav har gjort att nya fågelarter etablerat sig (men vissa har försvunnit, dock ofta av andra skäl). Sjön har också blivit en makalös rastplats för tranor och gäss. På hösten är området landets största rastplats för tranor.

Området har naturligtvis förändrats ännu mer i jämförelse med Erik Rosenbergs pionjärtid som ornitolog på 1920-talet. (Läs gärna hans bok "Oset och Kvismaren" (utg. 1934) där han skildrar sina strapatsrika utforskningar av sjöarnas fågelliv.)

Jämför man med hur området såg ut ytterligare cirka 100 år tillbaka i tiden får man ett ytterligare vidgat perspektiv på landklapsförändringarna. I ett brev från 1833 ger latinprofessorn i Uppsala, Adolf Törneros en levande beskrivning av hur han upplevde området under en resa på väg till Örebro. Detta var före den stora sänkningen av Hjälmarén.

Så här skriver Törneros: "Hjelmaren låg till höger och hvilade sig, vingbred och lat, till venster utbredde sig en en oerhörd grön plan; ty nästan hela sträckan

mellen Hjelmaren och Qvismaren, hvilken gömde sig ner i marken, , skydd av fräkenbottnar undan vår åsyn, utgöres av mer än en kvadratmils äng, hvilkens hörn liksom utpekas av Lennäs, Askers, Norrbyås och Mellösa kyrktorn. Knappt en enda gran stack upp sina spetsiga former; spridda löfträd eller små lundar på upphöjare plättar fägnade här och der blicken.” Han var mycket imponerad av markens bördighet och växtlighetens rikedom och skriver: “Åkerjorden var rödmyllig, lucker och fet. Och af denna fetma, blandad med de oräkneliga hövålmarnes transpiration, ångade det ständigt en mild doft af *essence de mille fleurs*.” Och han utbrister i hänförelse över det vackra Närke några rader senare: ”*Nericia bella*’, ropade jag, du är just ett slags Skåne bland Nordanskogs-provinserna”. (Ur Adolf Törneros: Bref och dagboksanteckningar. utgivna 1840-42. Ny upplaga 1891, här använd.)

Området var alltså väldigt öppet åt alla håll med få träd även längs Hjälmarsstranden, och de två Kvismarsjöarna fanns fortfarande som slättsjöar med öppna vattenytor.

Genom åren har Kvismaren fortsatt att betyda mycket för vår förenings exkursionsverksamhet, även om resorna nu inte görs med bussen Grisen. 2011 hade vi ingen exkursion till Kvismaren men vi ska ta skadan igen 2012 med en tranexkursion som kommer att bli mycket intressant. Den ska ledas av vår förenings egen traneforskare och styrelseledamot Lovisa Nilsson.

Peter Bernövall, ordförande

Verksamhetsberättelse 2011

Föreningens 69: e verksamhetsår

Ordförande:	Peter Bernövall
V. ordförande:	Roland Thuvander
Sekreterare:	Anders Carlberg
Kassör:	Lisbeth Uhr
V. Sekreterare:	Charlotte Pettersson
Övriga ledamöter:	Karin Berg, Per Erik Persson, Lovisa Nilsson
Suppleanter:	Claes Eliasson

Arbetsutskottet har bestått av ordförande, sekreterare och kassör
Naturvårdsrådets ledamöter från föreningen var Peter Bernövall och Roland Thuvander med Lisbeth Uhr och Anders Carlberg som suppleanter.

Revisor:	Annika Carlsson med Berit Ragné som suppleant.
----------	---

Valberedning:	För närvarande saknas valberedning. Årsmötet kunde inte finna några kandidater.
---------------	---

Medlemmar:

Föreningen hade 184 medlemmar vid årets slut, vilket är 10 personer färre jämfört med föregående år.

Styrelsesammanträden:

Fyra styrelsesammanträden hölls under 2011.

Föreningsmöten

Årsmöte: 20.3. Program: Thomas Haraldsson, Stockholm höll ett mycket intressant föredrag om Syriens natur och kultur.

Exkursioner:

Antalet exkursioner var 12 under året. (Se särskild redogörelse.)

NATURVÅRDSFRÅGOR

Fibbetorp:

Föreningen har liksom tidigare år handhaft skötseln av Fibbetorps naturreservat.

Övrigt:

Föreningens hemsida

Nora biologiska förening har kvar hemsidan med följande adress:
www2.hemsida.net/norabf/ Bertil Sundberg har skapat sidan och sköter uppdateringarna. Här ges information om program, exkursionsreferat, naturreservat i kommunen, färskas fågelobservationer och andra djurgrupper, länkar och annat.

NBF har deltagit i Västmanlands Ornitologiska Förenings (VOF) veckoinventeringar av ugglor i mars och nattsjungande fåglar i juni. Redovisningar har skett fortlöpande på NBF:s hemsida.

Natur- och miljövårdsrådet under 2011

Under året har det varit fyra inomhusmöten.

Följande har bland annat avhandlats:

En enkät har sänts ut med frågor kring hur föreningarna vill att rådet skall arbeta och det har varit diskussioner om rådets vara och utformning.

Ett nytt naturreservat är under bildande vid Järlehyttebäcken.

Detaljplan vid Pershyttans industriområde.

Skötsel av Lerkesdammen.

Skrivelser och yttranden

En skrivelse har gjorts enligt följande:

Nybyggnation i Östra Sund, Lejonbacken.

Sjöfågelräkning:

Föreningen deltog för 24:e året i följd. Fullständig redovisning kommer i någon av följande årsrapporter.

Finanser:

Inkomsterna för år 2011 uppgick till 25 536 kr och utgifterna till 18.496 kr
Tillgångarna uppgår till 66 308 kr.

Anders Carlberg

(sekreterare)

Peter Bernövall

(ordförande)

Exkursionsrapporter år 2011.

Tysslingen 26 mars

Drygt 3000 svanar och många andra sjöfågelarter blev resultatet av den årliga sångsvansexkursionen till sjön Tysslingen.

Järleån 14 april

Efter en så snörik vinter så var det inte lätt att göra en vandring efter Ån, utan vi valde att istället göra några stopp vid väl valda platser. Kvällen blev lugn och fin och 10 personer deltog i utflykten.

Första stoppet gjordes vid Martinverket vid Hammarby där ett par av oss hade turen att upptäcka en bäver. Taltrastar sjöng och vårens första sädesärla trippade på bron.

I Hammarby har den enormt stora ladugården delvis renoverats på ett helt fantastiskt sätt och vi strosade runt och lyssnade på sången från starar, trastar och rödhakar samtidigt som vi beundrade den härliga byggnaden. Vitsipporna

blommade redan nu, i mitten av april.

Fikapaus intogs vid reservatets rastplats och det var ej att tänka på att vandra ner Där, eftersom vi hörde att fr.a. norrut kunde man knappt ta sig fram för de väldiga vattenmassorna.

Sista stoppet för kvällen blev vid Järle kvarn där knipor kom flygande och så sent som kl. 20.15 upptäckte vi forsärleparet, vid det nu verkligen mäktiga vattenfallet.

Forsärla.
/Lisbeth Uhr

Foto: Roland Thuvander.

Hytttruinen i Skrekarhyttan 27 april

Ruinområdet ligger vid den forsande Mogruveälven. Nerströms ruinen finns utmed ån gammal orörd granskog i ett smalt bälte. Den är klassad som nyckelbiotop. På foten av den stora slagghögen mot ån växer dvärghäxört i en tät matta på några kvadratmeter.

På ett plant område ovanför ruinen står gammal lövskog med stort inslag av alm och gamla grova gråalar. Här låg tidigare malmbodarna. Men sedan hyttan lades mer för nästan hundra år sedan har lövskogen vuxit upp. I den finns nu gott om död ved och en del gamla grova döende gråalar. Enligt länsstyrelsens skötselplan för området skall den gamla skogen med död ved och döda träd sparas. Tidigare röjningar har gett tätt med nässlor på stora områden eftersom marken är mycket näringsrik. För att undvika mer nässlor måste skog och underväxt hållas så tät som möjligt.

Vid Nora Biologiska Förenings vårexkursion hittade vi en för området ny svamp, den sällsynta kamjordstjärnan som växte i ett gytter vid basen på några döende gråalar.

/Per-Erik Persson

Oset 10 maj

En kalaskväll fick de 11 deltagarna under den här rundvandringen vid Oset. Soligt och vindstilla och hela +14 grader så sent som då vi lämnade Oset!

Vi utgick från Naturens Hus och gick rundslingan i medljus.

Häggen blommade som allra bäst och konserten var i full gång med säv- rör- och trastsångare. Rödbenor och strandskator på maderna .

Gott om änder, bl.a. flera svarthakedoppingar som vi kunde studera på närhåll med deras raffinerade guldgula tofsar.

Fint ljus på snatteränder som det var gott om, skedänder, brunänder, viggas och årtas, den sistnämnda alltid roligt att se.

Granna gulärlor, tofsvipor, en trana och en brun kärrhökshanne observerades också.

Mot slutet av vandringen vid de stora utbredda vassarna efter ån kom så kvällens verkligt stora observation = en Vassångare som för de flesta blev en helt ny art i deras fågelskådarliv. Jätteroligt! Vi kunde dessutom lyssna på den tydligt och länge, låtet liknar gräshoppsångarens i typ men den här krabaten har ett surrande läte, som är mycket ihärdigt.

En tutande rördrom i vassarna spädde på den magiska kvällstämningen.

Vi hade tänkt att en näktergal skulle avsluta kvällen men den hördes ej alls, däremot en rödvingetrast med närkedialekt, det brukar vara en vanlig avslutning på våra Osetkvällar som vi återkommer till 2012.
/Lisbeth Uhr

Åsbosjön runt på cykel 15 maj

Det hade regnat under natten och nya regnväder var på väg in, så det var kanske inte så konstigt att Nora torg låg öde klockan sex på morgonen. Undertecknad pratade länge med sig själv om det var någon idé att genomföra exkursionen, men efter moget övervägande var alla överens att det vore synd att bryta en mångårig tradition.

Och vilken start! Plötsligt, fem över sex, hördes en knagglig sång, likt någon som knycklar ihop ett papper, intill kyrkan. En svart rödstjärt. Den satte sig sedan högst upp på huset mitt emot hotellet, sjöng några strofer till och försvann ner mot Norasjön. En ny art i detta sammanhang.

Stadsfåglarna räknades in. Gråsparv är viktigast att få se, eftersom den inte finns runt Åsbosjön. Vid Plåthammarsbron fanns som vanligt försärlan och även stenknäck. Tre tidiga tornseglare svischade förbi. En gök gol vid Fibbetorp. Från Norra Åsbosjön hördes en tidig trädgårdssångare och i sjön låg bl.a. småskrake och storlom.

En promenad runt Södra Ås våtmark, i duggregn, gav ytterligare en ny fågelart som inte noterats på någon tidigare exkursion. En ung dvärgmås jagade insekter över vattenytan. Andra roliga arter var rödbena, grönbena, brun kärrhök, fiskgjuse och grågäss samt ett ruvande sångsvanpar.

Svartkråkan letade mat på en åker vid Bushagen och vid Gyttorps reningsdamm sågs en gråhäger, vigg, rörhöna, stjärtmes, grå flugsnappare och två backsvalor samt återigen den unga dvärgmåsen.

De sista arterna blev två tranor på åkern vid Bergsäng, en sjungande gransångare samt gråtrut och gröngöling vid Knutsberg.

Totalt noterades hela 79 arter på de drygt tre timmarna som cykelturen tog. Det är nästan hälften av de fågelarter som brukar ses i kommunen under ett helt år. Detta trots att cykelturen genomfördes vid ett lite tidigare datum än de flesta tidigare år. Fler arter än 79 arter har endast noterats vid två tidigare tillfällen. Helt nya arter blev alltså svart rödstjärt och dvärgmås.

/Anders Carlberg

Knuthöjds mossen 29 maj

Årets exkursion till Knuthöjds mossen utanför Hällefors gjordes en vecka tidigare än vi brukar.

Intresset var stort även detta år och vi fick uppleva en fin förmiddag på den märkliga mossen som formades av inlandsisens och havets krafter i slutet av istiden. Mossen, som en gång varit en sjö, däms upp av en väldig sanddyn som byggdes upp av vågor och vindar vid randen av det hav som nådde ända upp till detta område när inlandsisen dragit sig tillbaka.

Knuthöjdsmossen är ju ett paradiset för häckande smålommar och kanske landets främsta lokal för denna art. Det här året lyckades vi inte se så många smålommar som vi brukar, utan endast ett par. Vi upptäckte en av lommarerna som låg på boet och ruvade medan partnern låg ute i gölen och vaktade. Smålommarerna hade en sämre häckningssäsong 2011 än som är vanligt på denna lokal.

Ängsfiolpipare och ljungpipare är typiska för större mossar. Roland Thuvander.

Storspoven spelade sina härliga vådrillar över mossen. Här är den en säker häckfågel men hos oss i Nora kommun häckar den inte längre. En lärkfalk, denna mästertliga flygare, drog förbi på jakt efter någon småfågel eller trollslända att fånga i flykten. En trana flög lågt och tyst över mossen, kanske på väg till boet efter att ätit sitt morgonmål. Tranan är mycket tystlåten och försiktig när den påbörjat häckningen.

En kricka, denna vår minsta simand, hade fått ut ungar. Ett gäng om minst 10 dunbollar som fnattade omkring i en göl, svåra för mamman att hålla koll på. Från mossens små tallar hördes intensiv sång från rödstjärtar och trädpiplärkor, karaktärsfåglar i denna biotop.

/Peter Bernövall

Öland 3 – 4 juni

Fredagen den 3 juni

Exkursionen inleddes vi Kapelludden på Ölands östra sida. En fin morgon och våra förväntningar var stora och de kom inte på skam.

Ett myllrande fågelliv mötte i vikarna vik Kapelludden. Andfåglarna dominerade och vi kunde notera: gravänder, snatteränder, krickor, gräsänder, stjärtänder, årtor och skedänder. När en havsörn svepte in över fjärden tog alla änderna till vingarna och vi kunde se hur stora flockar det rörde sig om.

Vadare fanns det också gott om. Rödspoven häckade nära vägen och vi kunde på nära håll studera de varnande föräldrarna och de små ungarna som smög omkring i gräset. I övrigt var det de små smalnäbbade simsnäpporna som bjöd på en mycket trevlig upplevelse när de snurrade runt i vattnet som korkar och centrifugerade upp smådjur till vattenytan som de kunde plocka i sig. Simsnäpporna rastade på väg till häckplatserna långt uppe i norr.

Greda löväng besökte vi för att njuta av blomprakten, fågelsången, fornlämningarna från romersk järnålder och det underbart vackra landskapet. Härmsångare och näktergalar dominerade fågelsången.

Resan gick sedan norrut via Sandvik, där en vacker ängshökshanne svävade fram över alvarmarken, och vidare upp till Alvara i nordost. Strandängarna vid Alvara prunkade av sankte persnycklar och majvivor och lokalen är underbart vacker och slår det mesta med sina väldiga strandängar, det öppna havet, blomprakten och alla fåglarna.

Lördagen 4 juli

Dagen inleddes med en vandring på strandängarna vid Vässbyfjärden i Föra socken. Tretton skärfläckor gick i det grunda vattnet och svepte med sina uppåtböjda näbbar. Häckande lärkfalkar varnade från en talldunge och flera gökar gol eller lockade. Ett stort antal fågelarter sjöng eller spelade exempelvis: stenskvättor, rosenfink, härmsångare, järnsparvar osv.

Vi ville inte missa Horns ängar och Hornsjön utan gjorde även detta år ett besök där. Halsbandsflugsnapparen är talrik i lövlundarna och var i full gång med häckningen. Ett par skräntärnor fiskade i sjön. Denna jättetärna fiskar här regelbundet.

Dagen avslutades vid Ölands norra udde med fiskande silver- och småtärnor. Småtärnan är en lustig bekantskap när den står stilla i luften och vevar på med vingarna nästan som en kolibri.

/Peter Bernövall

Fjärilar vid Munkhyttan 11 juni

Claes Eliasson mötte upp vid Munkhyttans fjärilsreservat. Redan vid parkeringen berättade Claes som vanligt på ett mycket kunnigt sätt om fjärilar och deras ekologi. Just detta år var väldigt speciellt då de flesta fjärilarna flög cirka två veckor tidigare än normalt p. g. a. den varma våren.

Sotnätfjäril

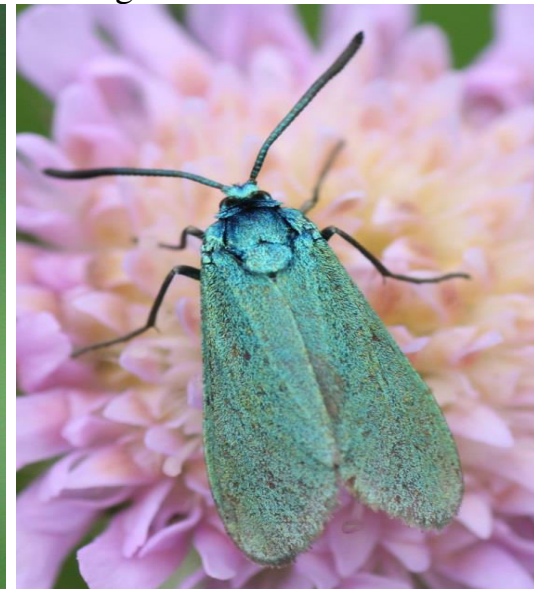

Asknätfjäril

Det dröjde inte länge innan vi fick syn på både vädnnätfjäril och asknätfjäril. Speciellt den senare är akut utrotningshotad i vårt land och Spångabäcken är en av få lokaler där den fortfarande flyger. Claes lyckades hitta äggsamlingar, som honor av asknätfjärilar just lagt. Vi fick även se sot- och skogsnätfjäril. Andra dagfjärilsarter som Claes visade på var en skogsvitvinge, ängssmygare och brunfläckig pärlemorfjäril. I skogen flög bl.a. blekgul lövmätare, plummonmätare och rödfransad björns�pinnare. Visst är många fjärilar vackra, men även de blå jungfruslândorna, som flög vid Spångabäcken, går inte heller av för hackor, med sina gnistrande klarblå färger.

Luperus longicornis

Allmän metallvingesvärmare

Andra småkryp som visades av Claes var skalbaggarna olivgrön guldbagge, humlebagge, aspglansbagge, *Luperus longicornis*, och vid Munkhyttans skola flera ängsblombockar. Vid skolan såg vi också violettekantad guldvinge, allmän metallvingesvärmare, som inte längre är speciellt allmän. En punktorngräshoppa satte punkt för exkursionen, som alla tyckte var mycket givande.

/Anders Carlberg

Omberg 18 juni

Vi var tre personer som samlades på torget i Nora för vidare befordran till de intressanta markerna i Östergyllen. Vädret var utmärkt och resan gick enligt planerna tills vi kom till Askersund där Vätternrundan på cykel orsakade en del hinder. I långsamt tempo anlände vi så småningom till resans första mål, som var de intressanta torrängarna vid Isberga i Heda sn. Inlandsisen har där skapat ett mycket omväxlande landskap med höga grusåsar omväxlande med djupa dödisgropar. Efter intagen frukost strövade vi ut på de torra markerna och fann arter som småborre, vårfingerört, solvända, fältmalört, spåtistel, jordtistel, sommarfibbla, klasefibbla, slankstarr, kamäxing och taklosta, andra att förglömma. I de fuktigare partierna växte tiggarranunkel, olika starrarter, svalting etc. Hundrova och besksöta klängde i en enbuske intill. I en åker bredvid reservatet fanns den sällsynta riddarsporren.

Berit och Peter i Isberga naturreservat.

Foto: Kjell Sundkvist

Ett kortare stopp gjordes vid Heda kyrka, där vi beundrade ”himladrottningen”, en medeltida träskulptur av Maria med Jesusbarnet som Verner von Heidenstam skaldat om.

Nästa etappmål var Ombergsliden. Nedom skidbacken finns ett rikkärr med frambrytande källor som möjliggjort en mycket rik flora. Majviva, kärrfibbla, kärrknipprot, tvåblad, vaxnycklar, skogsnycklar, flugblomster, ängsstarr, näbbstarr, axag och gräsull hörde till de arter som kunde ses nu. Däremot fann vi ej luktsporren som blommar något senare.

Efter en stärkande lunch på rådhuskällaren i Vadstena återtogs färden mot fågelparadiset Tåkern. Vi stannade till vid fågeltornet i Svanshals, betraktade fågellivet och besökte ett rikkärr vid stranden med ängsnycklar och flugblomster. Vid stranden och i strandskogen förekom arter som stillfrö, rosendunört, krissla, slokstarr samt massor av vitpyrola.

Resan ställdes åter mot norr och en avstickare gjordes till Kastad kulle, en nästan cirkelrund drumlinbildning, liknande de som finns i mellersta Närke. Här var den stora attraktionen luddvedeln, som fanns både i blom och i frukt. Vidare pimpinell, backklöver, vildmorot, stenfrö, praktkungslys, krissla, spåtistel, backskafting och flentimotej.

Luddvedel på Kastad kulle.

Gylyxne i Hagebyhöga extremrikkärr

Sista stoppet gjordes vid extremrikkärret vid Hagebyhöga, en pärla som dessbättre ej finns skyltad vid stora vägen. Den stora begivenheten här är ju gulyxnet eller som det förr kallades myggnycklar, ett mer passande namn. Vi hade turen att se ganska många exemplar, även fotovänliga. Vidare getapel, svarthö, kärrknipprot, honungsblomster, ängs- och vaxnycklar, axag, gräsull och näbbstarr.

Vi fortsatte sedan hemåt i den begynnande sommarnatten. Det är bara att beklaga, att så få deltagare fick se dessa förstklassiga blomstermarker. Varför?
/Kjell Sundkvist

Vena hage 19 juni

Vandringen i Vena hage på de vilda blommornas dag var givande. Vi såg gått om vanlig nattviol, brudsporre, månlåsbräken, ängsstarr och jungfrulin i täta mattor. Det fanns gott om svartkämpar och rödkämpar.

Vena hage är ett ålderdomligt odlingslandskap med torra betesmarker, kalkhällmarker, små åkrar och dungar med skog. Kalkgrunden gör att de torra markerna har en sällsynt vegetationstyp som brukar kallas steppartad torräng med ängshavre som ledart. På kalkhällmarkerna finns ett par bestånd av klippbräcka med 50 – 100 exemplar vardera. En annan i våra trakter sällsynt nordlig art är ängsvide. Men här finns också brudbröd, knölsmörblomma och sommarfibbla, vilka är sydliga arter som här har utposter. Fem arter av kärlväxter är rödlistade.

Området har en av länets artrikaste flora av ängsvampar med ett tiotal rödlistade svamparter. En art blå rödskivling är tagen en gång tidigare i länet i Garphyttans nationalpark och föränderlig äggsvamp som växer nersänkt i mossmattorna på kalkhällmarkerna här den enda kända lokalen i länet och i landskapet Västmanland.
/Per-Erik Persson

Venakärret 7 juli

Nio personer infann sig till samlingspunkten vid Vikers kyrka denna varma och åsktunga julidag. Vid hyttbacken i Älvhyttan mötte Per Erik Persson upp och höll ett intressant anförande om Venakärrets historia från insjö till nuvarande status av rikkärr. Det nuvarande problemet är att på ett enkelt sätt komma ut i kärret. En reservatsbildning är på gång som naturligtvis kommer att förbättra tillgängligheten i form av stigar och spänger. Nu fick deltagarna bana sig väg ut i en närmast djungelliknande manshög vegetation av framför allt älggräs, brännässla och sjöfräken.

Väl utkomna i kärret kunde deltagarna framför allt gotta sig åt de 100-tals exemplaren av kärrknipprot, som blommade som bäst. Länsstyrelsen har här företagit en smärre röjning av buskar och småträd som givit utslag i växttäcket. Vidare noterade vi ett flertal starrarter som ängs-, näbb-, tagel-, knaggle-, platt- och hirsstarr m.fl. Den sirliga gräsullen dominerar delvis kärrytan som också upptas av arter som ängsnycklar, blåtry, dvärglummer och axag. Men också vanliga arter som vattenklöver, pors, sumpmåra, dybläddra, blåtåtel och inte minst bladvass förekommer.

Bladvassen har liksom i Lejakärret blivit ett problem och dominerar kärrytan över stora arealer. Det är endast i den västligaste och kanske även österut vid Venen som ytan är relativt fri från vassen. När jag besökte sydsidan av kärret i början på 1970-talet kunde jag se Ingvar Andersson med sällskap promenerande på norra sidan. Jag undrar om detta är möjligt nu.

Pedicia rivosa heter denna vackra harkrank.

Kärrenknipprot

Väl återkomna till bilarna for vi upp till parkeringen vid blomsterängen där förtäring intogs. Här förevisades baltisk- och sarmatisk daggkåpa, två arter som har sin huvudutbredning i Bergslagen. Åskan lät höra sig västerut men inte en droppe regn fick vi på oss.

/Kjell Sundkvist

Svamp i Leja 10 september

Liksom föregående år, blev målet för svampexkursionen Leja och kalkbrotten söder om reservatet. Vi startade vid en stor parkering alldeles vid sjön Usken. Där informerade de två ledarna mycket kunniga Owe Nilsson och Herbert

Kaufmann om ätliga och oätliga svampar. Vi rörde oss uppför skogsslutningen och samlade det mesta i svampväg. Väl vid stranden av det största kalkbrottet gick vi igenom upphittade svamparter i mängd. Många svampar som är kalkgynnade är också ganska sällsynta. På bara en timme lyckades vi få ihop nästan 200 arter. Givetvis var många vanliga och flera av deltagarna lyckades fylla sina korgar med tratt och gula kantareller, olika soppar och blek taggsvamp.

Trattkantarell hade ett fantastiskt år.

Foto Erik Marcusson.

Bland ovanligare arter som då inte tillhör några matsvampar kan nämnas violgubbe, stor lilariska, blek fingersvamp och gultoppig fingersvamp. Andra roliga arter var stor klubbsvamp, mask- kam- och rynkig fingersvamp, lövviolspindling, fläckkantarell, fjällig jordtunga, biskopsmössa, nio olika vaxskivlingar, musseroner, kremlor och massor av andra arter. Inte nog med att det fanns fullt med svamparter, vi fick även se den ovanliga ormbunken kalkbräken på en ny lokal samt senblommig ängsgentiana. På några trädstammar satt vackra linssnäckor. Vi är många som hoppas på nya svampexkursioner med dessa kunniga ledare.
/Anders Carlberg

Det fanns även många Karl Johan.

Foto: Erik Marcusson

Växtfynd 2011.

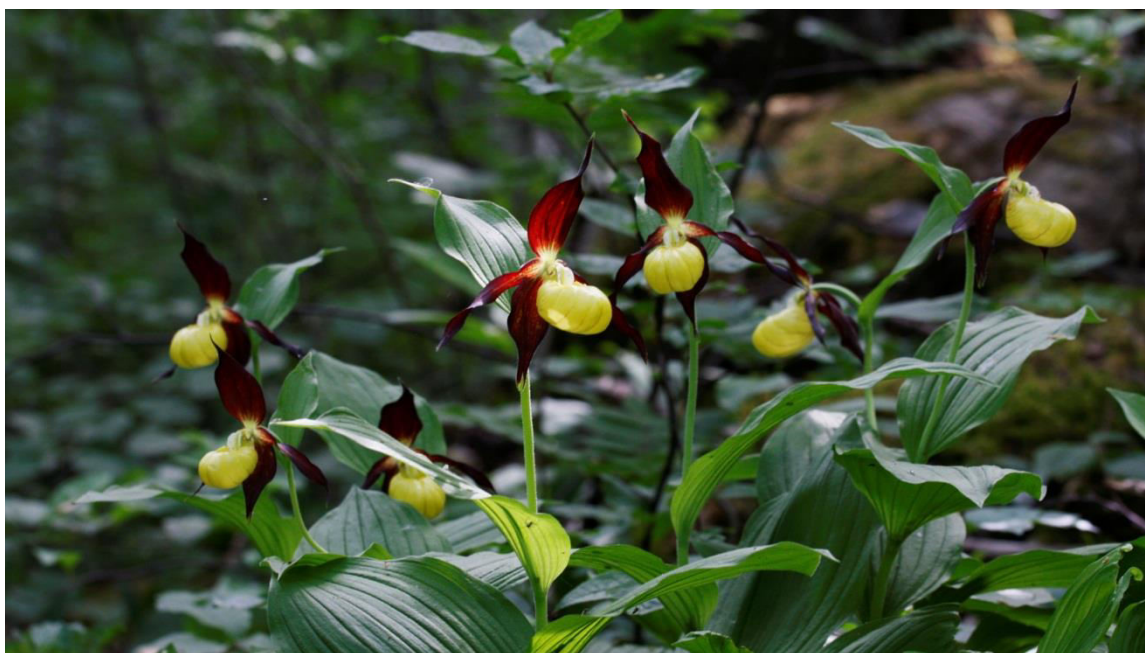
Tillsammans med Michael Andersson från Länsstyrelsen undersökte jag två av lokalerna för klippbräcka (*Saxifraga adscendes*) vid Bengtstorp. På den ena, vid Skogsbohällen, återfanns 25 ex., på den andra nära järnvägen uteblev den helt i år liksom på lokalen vid Vinterskogstorp. Vid Vena hage upptäckte Per Erik Persson en ny dellokal i år vilket är mycket glädjande. På den senare och vid Skogsbohällen kan den ha en chans att överleva om viss röjning sätts in, men ärendet brådskar.

Michael och jag besiktade också den artrika daggkåpslokalen längs den gamla landsvägen mellan Bengtstorp och Skrikarhyttan. Läget är likadant här, en mängd sly och unggranar hotar att skugga ut daggkåporna. Här är bete av nötkreatur säkert nödvändigt för fortbeståndet.

Parkgröe (*Poa chaixii*) som troddes vara utgången vid parken vid Hagby gård återfanns i 100-tals ex. i den röjning som gjorts nedanför Hagbydammen.

Tillsammans med Nils Johansson inventerade jag Långhöjdens ödetomt i Järnboås sn, där ingenting sensationellt upptäcktes. På återvägen tog vi en tur runt Yxsjön, och återfann på SV-sidan tidigblommande fältgentiana (*Gentianella campestris* var. *suecica*), en art som minskat katastrofalt de senaste åren. Vi kunde räkna in ett tiotal ex. i vägkanten.

Sporrad av Claes Eliassons och mina strapatser på Amboberget kunde Lars Asklund vid ett besök där återfinna skogslind (*Tilia cordata*) och hässlebrodd (*Milium effusum*). Under en fågelfröautomat vid Baldersgatan 14 hittades två mållväxter, varav den ena påminner om broskmålla. De är ännu ej bestämda till art varför jag återkommer till dom vid ett senare tillfälle.

Guckusko

Foto: Erik Marcusson

Guckusko inventerades 31:a året i rad. Hade ett något bättre år totalt jämfört med 2010. Sett över tid var det totala antalet exemplar ett av de fem bästa åren, medan antalet blommande exemplar var ett av de tio bästa åren.

I branten vid Svarttjärnen norr om Hammarby återfann Lars de tre ärtväxterna backvial (*Lathyrus sylvestris*), sötvedel (*Astragalus glycyphyllos*) och vippärt (*Lathyrus niger*). I Skymhyttan blommade brudbrödet (*Filipendula vulgaris*) på sin gamla lokal.

Några av fynden för 2011:

Bergbräsmå (*Cardamine hirsuta*): Nora sn, Nora stad, plantering mellan Golvttjänst och Rådhuset, ca 5 ex. i frukt.

Hönshirs (*Echinochloa crus-galli*): Nora sn, Nora stad, 1 eller event. 2 ex. i plantering vid lågstadieskolan. Fyndet gjort av Berit Ragné. Även vid Baldersgatan 14 växte 1 ex. av arten, troligen inkommen med fågelfrö.

Lövbinda (*Fallopia dumetorum*): Nora sn, Nora stad, 1 ex. klängande i staketet vid trottoaren mot lågstadiet.

Myskmdra (*Galium odoratum*): Nora sn, Esstorp, 1 grupp i utkast vid skogsdunge nära förskolan.

Grusnejlika (*Gypsophila muralis*): Nora sn, Nora stad, 1 ex. mellan gatstenar vid Wedbergiska huset. Fyndet avser den kultiverade formen.

Gråmalva (*Lavatera thuringiaca*): Nora sn, Älvstorp, 1 stort ex. inom återvinningens område.

Purpursporre (*Linaria purpurea*): Nora sn, Älvstorp, 2 ex. långt ifrån varandra vid avstjälningsplatsen nära Martinvallen. Säkert ny för kommunen.

Mästerrot (*Peucedanum ostruthium*): Järnboås sn, Lindbladsstället, en liten grupp med två blommande stänglar. Fyndet gjort av Nils Johansson.

Röd lungört (*Pulmonaria rubra*): Nora sn, Knutsbergsgruvan, 1 par ex. vid utkastplats.

Pilblad (*Sagittaria sagittifolia*): Nora sn, Sjölundsvik, flera ex. i Åsbosjön vid Nora VSK. Arten också sedd av Anders Carlberg vid Gyttoresåns utlopp i sjön. Däremot återfanns ej vattenblink (*Hottonia palustris*) på dess växtplats vid vattenskidklubben.

Lammöron (*Stachys byzantina*): Nora sn, Älvstorp, 1 ex. i schaktmassor vid avstjälningsplatsen nära Martinvallen. Ny för Nora kommun?

Vildtulpan (*Tulipa sylvestris*): Nora sn, Fibbetorp, slänt nära cykelvägens början V om Plåthammarsbron, 7 ex. varav 2 blommande. Ny för kommunen?

Mörkt kungsljus (vitblommigt) (*Verbascum nigrum f. fl. alba*): Nora sn, Älvstorp, 1 ex. vid avstjälningsplats nära Martinvallen.

Dessutom har ett par arter upptäckts som tills vidare ej granskats av expertis utan är preliminärt bestämda, nämligen:

Storbladig benved (*Euonymus latifolius*)?: Nora sn, Nora stad, Ågatan, promenadstigen S-ut V om ån, 2 buskar.

Violtandrot (*Cardamine heptaphylla*)?: Nora sn, Knutsbergsgruvan, ca 5 ex. varav ett blommande vid utkastplats.

/Kjell Sundkvist

FÅGELRAPPORT 2011 NORA KOMMUN

Vädret: Efter en mycket kall december 2010, började året betydligt mildare med flera snöoväder. Januari blev ganska normal och marken hade ett rejält snötäcke. Februari inleddes med blåst och milda vindar. Mitten av månaden blev kall och därför blev månaden kallare än normalt. Februari avslutade med mildare västvindar. Mars blev något mildare än normalt och snötäcket minskade men försvann inte helt. April blev rekordvarm och solig utan direkta bakslag. Den sista snön försvann snabbt. Från mitten av månaden låg ett kraftigt högtryck över Sverige, som gav höga dagstemperaturer och ingen nederbörd. Maj blev betydligt kallare och regnrik med en hel del åska. Maj avslutades dock med varmt väder.

Juni blev något varmare än normalt. Nora klarade sig undan de stora nederbördsmängderna, som föll på andra platser i Sverige. Efter midsommar blev det någon vecka med härlig sommarvärme. Juli blev varm med lite nederbörd. Augusti blev regnrik men temperaturmässigt normal. September var regnrik och det var svårt för bönderna att få in skörden, men flera perioder med torrare väder förekom, speciellt i slutet av månaden och in i oktober. Oktober blev annars fortsatt nederbördsrik och varmare än normalt.

November inleddes grå och mild. Perioder med kallare högtryck gjorde att de mindre sjöarna fick en tunn isbeläggning. De flesta isarna smälte dock vid nya mildvädersinbrott och i slutet av månaden rullade bl.a. stormen Berit in över norra Sverige. December blev rekordvarm, med mycket blåst och en hel del regn, men nästan ingen snö. Många decemberdagar var också härligt soliga.

Fågelåret: Under 2011 observerades sammanlagt 188 fågelarter, vilket är ganska normalt. En helt ny art rapporterades och det var en ägretthäger som rastade i Södra Ås våtmark den 3-4.4. Hittills har det sammanlagt noterats 243 fågelarter i Nora kommun.

Andra ovanliga arter som sågs eller hördes var spovsnäppa, som inte noterats sedan 1960-talet. Röd och brun glada. Bland dykänderna kan nämnas svärta, alfågel och bergand. Småfläckig sumphöna och jorduggla är arter som inte är årliga i kommunen liksom bändelkorsnäbb, som hade ett invasionsartat uppträdande i södra och mellersta Sverige under sensommaren och hösten. Dessa fåglar kom huvudsakligen från Ryssland. Den stationära svartkråkan var kvar t.o.m. maj månad, men har inte setts efter det. Pärlugglan hoade med fler exemplar än på flera år.

Bland arter som brukar observeras de flesta år, men inte under 2011 är exempelvis årta, skedand, brushane, myrspov, snösiska och tallbit.

1. Knölsvan *Cygnus olor*

Vinter: 4 ex. str. SV Norasjön 30.12 (Berit Ragné).

I övrigt sedd vid 7 tillfällen mellan 22.3-8.6 och med sammanlagt 18 ex.

2. Sångsvan *Cygnus cygnus*

En konstaterad häckning vid södra Ås våtmark med två ungar, varav en tyvärr dog som precis flygg, då den troligtvis flög på en elledning.

Vinter: Jan. och feb.: Den kalla perioden gjorde att det var ovanligt ont om sångsvan. 1 ad. sågs från 16.1-25.2 i Hammarby. 1 ex. förbiflygande Striberg 26.1 (Rune Westberg). 1 ad. rastade Åsbosjön 9.2.

December, (som var en ovanligt varm månad): Sammanlagt 88 ex. noterades sträcka över mot SV. Dessutom rastade flera små flockar i de öppna sjöarna. Största flock: 77 ex. sträckande SV Älvhyttan (Roland Thuvander).

3. Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

Två vårfynd: 3 ad. Str. O Hagby 24.3 (Peter Bernövall) och 1 ad. rast. Norasjön 3.5 (Roland Thuvander).

4. Sädgås *Anser fabalis*

Vår: Sammanlagt 112 sträckande fåglar i nio olika flockar mellan 4.4-6.5.

Ovanligt nog inga höstobservationer.

5. Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

4 ex. str. N Åsbosjön 6.5.

6. Grågås *Anser anser*

Inga rapporterade häckningar detta år.

Observerad mellan 8.3-8.11.

7. Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Tre fynd om fem fåglar.

2 ex. rast. Bergsmanshyttan 19.4 (Claes Dyst). 2 ex. str. SV Nora 10.6 samt 2 ex. rast Bergsmanshyttan 2-11.10.

8. Kanadagås *Branta canadensis*

Noterad mellan 22.3-19.11. Några häckningar är rapporterade.

Största flock: ca 280 ex. Norasjön 8.11 (Roland Thuvander).

9. Bläsand *Anas penelope*

Sedd rasta i Vikern, Gyttorps reningsdamm, Norasjön och Bergsmanshyttan.

Vår: 14.4 och 5.5 med totalt 8 ex.

Sommar: 3 hanar Gyttorps reningsdamm 5-18.6 (Roland Thuvander).

Höst: 11.8-5.11 med 32 ex.

10. Snatterand *Anas strepera*

För tredje året i rad fick kommunen besök av denna art.

1 hane rast. Bergsmanshyttan 20.8.

11. Kricka *Anas crecca*

Observerad mellan 3.4-5.11.

Häckning: Gyttorps reningsdamm med 9 ungar.

Största flock: 25 ex. Gyttorps reningsdamm 19-28.8.

12. Gräsand *Anas platyrhynchos*

Allmän året om.

13. Stjärtand *Anas acuta*

Något färre antal fynd än vanligt.

2 ex. rast. Norasjön 10.9 (Håkan Lavebratt) samt 1 ex. rast. Bergsmanshyttan 2.10.

14. Brunand *Aythya ferina*

Två fynd av denna alltmer sällsynta andart. 1 hona rast. 3.4 Lillsjön, Vikern 3.4 samt 1 hane rast. Gyttorps reningsdamm 19-20.8.

15. Vigg *Aythya fuligula*

Häckning: 4 kullar med sammanlagt 26 ungar i Gyttorps reningsdamm.

Sedd mellan 3.4-11.12.

16. Bergand *Aythya marila*

2 honfärgade rast. Norasjön 27.10 (Håkan Lavebratt).

17. Alfågel *Clangula hyemalis*

Två fynd av denna art som inte är årlig i kommunen.

2 hanar rast. Älvlången 23.10 (Roland Thuvander) och 1 honfärgad rast. Norasjön 5.11.

18. Sjöorre *Melanitta nigra*

Vår: Sammanlagt 125 ex. i 13 olika flockar sedda i Vikern och Norasjön mellan tidsintervallen 3.4-7.5.

Höst: 21 ex i tre olika flockar i Norasjön mellan 1-10.11.

19. Svärta *Melanitta fusca*

1 hane rast. Vikern 20.4 (Roland Thuvander).

20. Knipa *Bucephala clangula*

Större flock: 70 ex. Norasjön 1.11 och 62 ex. Norasjön 27.10 (Håkan Lavebratt).
Häckfågel och sedd året om.

21. **Salskrake** *Mergus albellus*

Tre fynd av fyra fåglar är normal förekomst.

1 par rast. Norasjön 3.4, 1 honfärgad rast. Åsbosjön 3-4.10 samt 1 honfärgad str. SV Norasjön 9.10.

22. **Småskrake** *Mergus serrator*

Häckning: 1 hona med 8 ungar Fåsjön 14.7 (Claes Dyst).

Vår: 1 hane Nor 3.4 (Roland Thuvander). 1 par Åsbosjön 13-19.4. 1 hane Vikern 14.4. 3 ex. Norasjön 1.5. 6 ex. Fåsjön 2.5. 1 par Norasjön 5-7.5 (Roland Thuvander). 3 ex. Vikern 10.5. 1 hona Åsbosjön 15.5.

Höst: 5 resp. 2 honfärgade Trångbopadet 26.9 och 30.9 (Håkan Lavebratt). 1 hona + 6 ungfåglar (1K) Åsbosjön 1-11.10. 1 hane Norasjön 2.11 (Roland Thuvander). 3 honfärgade Bergsmanshyttan, Fåsjön 5.11 (Claes Dyst).

23. **Storskrake** *Mergus merganser*

Häckning: 1 hona + 6 ungar Hammarbyån 19.7 (Håkan Persson).

Vinter: Under januari och februari sågs storskrakar fåtaligt i Järleån, som mest 1 par Hyttfallet 22-25.2. Dessutom 1 hona Åpromenaden 20.2 (Gerd Melin Samuelsson). Under december rastade 8 ex. Norasjön 8-28.12. (Claes Dyst).

Största flock: Hela 130 ex. Älvlången 1.11 (Roland Thuvander).

24. **Järpe** *Bonasa bonasia*

Två häckningar: Minst 2 ungar Norra Snöbergstorp 25.7 samt 1 ad. med avledningsbeteende Västra Sundskogen 16.6 (Bernt Larsson).

I övrigt påträffad vid Beteshult i Vikers socken och vid Håkansbodaberget.

Det går nog inte så bra för järparna i Noras skogar. Antalet rapporterade fåglar minskar.

25. **Orre** *Tetrao tetrix*

Orrar har påträffats vid Håkansbodaberget, Stensjöarna, runt Älvlången, Snöbergsmossen, Stora Mon och Hultamossen. I de östra områdena i kommunen har orren helt försvunnit.

26. **Tjäder** *Tetrao urogallus*

Tre observationer av unga tjädrar, vilket tyder på häckning:

1 unge med gammal höna Timanshyttans skola 19.6 (Ulla Olsson, Torbjörn Larsson). 2 ungar Fåsjöhyttehäll 1.8 (Kerstin Blennholt). 1 ung tupp (1K) Snöbergsmossen 16.12 (Roland Thuvander). I övrigt är tjäder påträffad vid Moshyttan och Ormtjärn.

27. Fasan *Phasianus colchicus*

Fem fynd av utsläppta fåglar.

3 ex. Järle kvarn 26.3 (Claes Dyst). Minst 1 hane Alntorp 28.4-4.6 (Claes Dyst).

1 hona Glifsa 14.9 (Joakim Nilsson) 3 ex. Järle Kvarn 9.10 samt 1 hane

Älvhyttan 23.10 (Roland Thuvander).

28. Smålom *Gavia stellata*

Häckningar: Ett riktigt dåligt år. Inga framgångsrika häckningar i kommunen.

Möjligtvis var det för torrt, så att rävar och andra predatorer kunde komma intill bona på mossarna.

Sedd mellan 5.4-1.9.

Största flock: 18 ex. rastade i Norasjön 15.4.

29. Storlom *Gavia arctica*

Häckning har skett i Vikern och Älvlången.

Sedd mellan 8.4-12.11. Största flock: 12 ex. rastade i Fåsjön 28.8 (Bertil Sundberg).

Storlom.

Foto: Roland Thuvander

30. Skäggdopping *Podiceps cristatus*

Häckning: 1 unge Bergsmanshyttan, Fåsjön (Bertil Sundberg). Arten verkar nu inte längre häcka i Norasjön. Ökat fritidsutnyttjande av sjön ihop med att vassarna försvinner är säkert orsaken till det.

Vinter: Som mest 8 ex. Norasjön, 1-10.12. Första fågeln för året sågs i Lillsjön, Vikern 2.4.

31. Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Rapporterad mellan 6.4-7.10 med 14 olika fynd, med sammanlagt 27 ex.

Största flock: 9 ex. sträckande NO Hammarby 25.4.

32. Ägretthäger *Garzetta alba*

Ny art för Nora kommun. Rastade i Södra Ås våtmark 3-4.4 (Roland Thuvander m.fl.) till glädje för många tillresta fågelskådare.

Den vita ägretthägern tillsammans med en gråhäger. Foto: Roland Thuvander.

33. Gråhäger *Ardea cinerea*

Kolonin vid Alntorps mosse innehöll minst fyra par, troligtvis fler. Gråhägern har gått tillbaka de två senaste åren, med allra största sannolikhet beroende på de två kalla vintrarna.

Observerad mellan 22.3-5.11.

34. Bivråk *Pernis apivorus*

Inga kända häckningar, men gamla fåglar har varit sedda under sommaren runt Skrikarhyttan och Bergsängsudden/Fibbetorp samt vid Järleån.

Sedd mellan 18.5-10.9.

35. Brun glada *Milvus migrans*

1 adult förbiflygande Åsbojön 29.6. Första fyndet sedan 2003. Arten häckade närmast i Närke.

36. Röd glada *Milvus milvus*

1 ex. förbiflygande Hitorp 11.5 (Karin Berg).

37. Havsörn *Haliaeetus albicilla*

Sammanlagt nio observationer av ensamma fåglar får betraktas som normalt.

Vinter-vår: 1 ex. Nedre Bondborn 27.2 (Bertil Sundberg). 1 ad. Norra Snöbergstorp 30.3. 1 ad. Bälgsjöbodan 31.3 (Torsten Åhman). 1 ung Norasjön 3.4 (Lisbeth Uhr m.fl.). 1 ex. Södra Ås våtmark 3.5.

Höst-vinter: 1 ad. Älvhyttan 3.8 (Roland Thuvander). 1 ung Bergsmanshyttan 2.10. 1 ad. Norasjön 26.10 (Håkan Lavebratt). 1 ex. Skrekarhyttan 8.12 (Håkan Lavebratt).

38. Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Sedd mellan 24.4-2.9. Häckningsförsök kan ha skett vid Venakärret och i närheten av Bergsängsudden. Troligen fick de inte ut några ungar p. g. a. att inga ungfåglar sågs i områdena under senare delen av häckningstiden.

39. Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Endast sammanlagt 5 ex., vilket tyvärr visar att arten verkar fortsatt vara på nedgång.

Vår: 1 ad. hane Södra Ås 28.3. 1 hane Born 5.4 (Peter Bernövall).

Höst: 2 honfärgade Södra Ås 10.9 samt 1 ung Bergsmanshyttan 11.10.

40. Duvhök *Accipiter gentilis*

Totalt 21 fynd mellan 3.1-21.4 samt 21.8-6.12. Vintertid är duvhöken lättast att se då den gärna jagar tamduvor och kajor i Noras centrala delar.

41. Sparvhök *Accipiter nisus*

Inga kända häckningar, men sparvhökar har setts under årets alla månader.

42. Ormvråk *Buteo buteo*

Inga häckning är rapporterade, men arten häckar årligen med flera par. Sedd mellan 9.3-9.10.

43. Fjällvråk *Buteo lagopus*

Sammanlagt åtta fynd av 13 fåglar, vilket är fler än tidigare år.

Vår: 1 ex. str. Fåsjöhyttehäll 13.3 (Kerstin Blennholt). 1 ad. Alntorp 27.3 och 2 ex. str. Åsbojön 3.5.

Höst: 1 ex. Södra Ås 7.10. 4 ex. str. Fingerboda 9.10 samt 1 ung str. Södra Ås 22.10.

44. Kungsörn *Aquila chrysaetos*

Endast två fynd av denna art som får allt färre rapporter från vår kommun.
1 ex. förbiflygande Fåsjöhyttehäll 22.1 samt 6.2 (Kerstin Blennholt).

45. Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

Tyvärr inga rapporterade häckningar. Sedd mellan 7.4-17.9. Fiskgjusen minskar i Sverige.

46. Tornfalk *Falco tinnunculus*

Inga säkra häckningar. Ett permanent revir i Vassland, men med om någon häckning påbörjades där är okänt.
Vinter: 1 ex. Södra Ås 18.12. Årets första fynd: 30.3.

47. Stenfalk *Falco columbarius*

Sammanlagt fem fynd under året är färre än vanligt.
Vår: 1 honfärgad Södra Ås 26.3 och 6.4. 1 hane Stora Mon 19.4.
Höst: 1 ung Södra Ås våtmark 4.9 och 1 honfärgad Bergsmanshyttan 2.10.

48. Lärkfalk *Falco subbuteo*

Häckning: 1 par varnade 24.5-19.7 Bergsängsudden. Dessutom 1 par Alntorp 14.7 (Håkan Lavebratt).
Sedd mellan 11.5-23.9.

49. Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Fem fynd är rekord för ett och samma år. Arten häckar numer framgångsrikt på ganska många ställen i Sverige.
Vår: 1 ad. Södra ås 4.5. 1 ad. Södra Husby 5.6 (Erik Marcusson).
Höst: 1 ung hane Södra ås 1.9 och 1 ex. samma lokal 10.9 samt 1 ex. Nora kyrka 24.11 (Erik Marcusson).

50. Vattenrall *Rallus aquaticus*

Endast rapporterad från Södra Ås våtmark mellan 28.5-1.10.

51. Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

1 ex. spelade Södra Ås våtmark 29.4 (Roland Thuvander m.fl.).
Arten är långt ifrån årlig i kommunen.

52. Kornknarr *Crex. Crex*

Sammanlagt 2 ex. spelade i Södra ås våtmark 7-31.7. Den ena ringmärktes och försågs med en speciell ljusmätare. Om den återfångas år 2012 kan man bl.a. registrera var i Afrika den tillbringat vintern.

53. Rörhöna *Gallinula chloropus*

Två ex. sågs samtidigt i Gyttorps reningsdamm mellan 26.4-22.5. (Peter Bernövall m.fl.) Tyvärr försvann fåglarna utan att häcka. Osäkert om de var av olika kön.

Dessutom 1 ex. Södra Ås våtmark 27.8.

54. Sothöna *Fulica atra*

Två par häckade i Gyttorps reningsdamm, vilket är en nedgång jämfört med senare år. Sedd mellan 3.4-31.8.

55. Trana *Grus grus*

Par i häckningsmiljö har setts i Södra Husby, Venakärret samt Timanshyttan. Största flock: 65 ex. sträckande S Striberg 15.9 (Kerstin Blennholt). Påträffad mellan 22.3-2.10.

56. Strandskata *Haematopus ostralegus*

Tre fynd om fyra fåglar, väl samlat tidsmässigt i slutet av april. Ingen misstänkt häckning.

2 ad. Norasjön 19.4 (Håkan Lavebratt m.fl.). 1 ex. Norasjön 21.4 (Berit Ragné) och 1 ex. Lillsjön, Norasjön 23.4.

57. Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Arten har minskat i kommunen.

Endast observerad med 2 ex. vid Stora Mons grustag 7.5-18.6. Fåglarna varnade. Men om häckningen lyckades är osäkert.

58. Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

5 ex. sträckande mot S. Norasjön 9.9.

59. Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Arten minskar snabbt i kommunen.

Sedd mellan 2.4-3.9. Några par häckar på Snöbergsmossen.

60. Kustpipare *Pluvialis squatarola*

2 ex. str. SV Södra Ås 27.8.

61. Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Sedd mellan 22.3-27.10. Häckar fortfarande mycket sparsamt i jordbruksmark och på större mossar.

62. Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

Första fyndet sedan 1960-talet! Dock inte oväntat. Anledningen till att arten är så sällsynt i vår kommun är avsaknaden av lämpliga rastlokaler.

1 ex. Södra Ås våtmark 16.9.

63. Kärrsnäppa *Calidris alpina*

1 ex. rastade i Södra Ås våtmark 24.9 samt 2 ex. Norasjön 2.10.

64. Dvärgbeckasin *Limnocyptes minimus*

Hela 8 fynd av 10 rastande fåglar. Alla i Södra Ås våtmark 20.9-12.11, förutom 1 ex. Järle kvarn 5.11.

65. Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Sedd mellan 1.4-5.11.

Största samling: 27 ex. Södra Ås våtmark 6.9.

66. Dubbelbeckasin *Gallinago media*

Tre rastande fåglar. Samtliga på höstflyttning:

1 ex. Älvhyttan 17.8 (Roland Thuvander). 1 ex. Södra Ås våtmark 1.9 samt 1 ex. Järle kvarn 1.11. Novemberfynd är sällsynta.

67. Morkulla *Scolopax rusticola*

Häckfågel i kommunen. Ovanligt få rapporter. Observerad mellan 12.4-10.11.

68. Småspov *Numenius phaeopus*

Fem fynd av sammanlagt 19 fåglar.

1 ex. Järle kvarn 30.4. 8 ex. str. NO Södra Ås 1.5. 7 ex. rastade Lillsjön, Vikern 4.5. 2 ex. str. NO Södra Ås samt 1 ex. str. S Södra Ås 26.7.

69. Storspov *Numenius arquata*

Vår: Observationerna minskar. Sedd mellan 1.4-13.5 med sammanlagt 38 ex.

Höst: Sammanlagt endast 4 ex. mellan 10.6-2.9.

Största flock: 26 ex. rastade på Vikerns is 14.4.

70. Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

Häckfågel som påträffats mellan 22.4-25.8.

71. Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Häckfågel. Sedd mellan 1.4-18.8.

72. Svartsnäppa *Tringa erythropus*.

Endast ett fynd av 1 ex. som rastade kort i Södra Ås våtmark 1.5.

73. Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Sammanlagt 11 fynd av ensamma fåglar.

Under våren rapporterad med 6 ex. mellan 24.4-6.5.

Sydflyttande fåglar: 5 ex. mellan 23.6-25.8.

74. Grönbena *Tringa glareola*

Häckfågel. Sedd mellan 24.4-9.8

30 ex. rastade i Södra Ås våtmark 1.5.

75. Rödbena *Tringa totanus*

Vår: Sammanlagt 4 ex. i Södra Ås våtmark 26.4, 7.5 och 15.5.

Höst: 1 str. Norasjön 9.8 (Berit Ragné).

76. Dvärgmå *Larus minutus*

Fyra fynd av sex fåglar är lite fler än de flesta år. Helt nytt är att arten noterades under en vintermånad.

1 ad. 25.4. 1 ung 14-15.4 (Hans Ljungqvist m.fl.) samt 2 unga 22.5. alla i eller omkring Gyttorps reningsdamm.

Vinter: 2 unga (1K) Norasjön 10.12.

77. Skrattmå *Larus ridibundus*

Observerad mellan 29.3-2.10. Drygt 20 par häckade som vanligt på Limön i Älvlången.

78. Fiskmå *Larus canus*

Häckfågel. Sedd mellan 25.3-26.11.

Två vinterfynd: 1 ung Södra Ås 1-4.12 och 1 ung Norasjön 10.12.

79. Gråtrut *Larus argentatus*

Ett par fick ut två ungar på Limön i Älvlången (Roland Thuvander).

Sedd mellan 15.3-27.10.

80. Havstrut *Larus marinus*

Endast tre fynd: 2 ad. sträckande SV Södra Ås 18.6. 1 ex. rastade Norasjön 10-11.9. (Håkan Lavebratt).

81. Silvertärna *Sterna paradisaea*

1 ex. Norasjön och 1 ex. Gyttorps reningsdamm båda 6.5.

82. Fisktärna *Sterna hirundo*

Inga rapporterade häckningar men troligtvis häckade det några par i Älvlången. Påträffad mellan 25.4-13.8, som mest med 11 ex. Gyttorps reningsdamm 6.5. Dessutom ett sent fynd 7.10 i Gyttorps reningsdamm.

83. Tamduva *Columba livia*

Påträffad på sex olika platser förutom Nora.

84. Skogsduva *Columba oenas*

Sedd mellan 11.3-1.10. Permanent revir vid Djupedal, Järleån.

Favoritställen som vanligt var Bergsmanshyttan, Järleån och Järle kvarn, Alntorp. Även sedd vidd Älvhyttan, Nora och Södra Ås.

85. Ringduva *Columba oenas*

Häckfågel. Sedd mellan 7.3-1.11.

Största flock: Ca 400 ex. Oskarsvik 25.8.

86. Gök *Cuculus canorus*

Sammanlagt rapporterades 22 spelande gökhanar, den första Södra Husby 7.5 och 3 honor samt en ungfågel. Den senare blev årets sista vid Nedre Bondborn 27.7 (Bertil Sundberg).

87. Berguv *Bubo bubo*

Enda rapporterade var ett berguvspar som häckade NV om Nora. Honan låg på bo åtminstone fram till 16.6. Om häckningen blev framgångsrik är okänt.

88. Sparvuggla *Glaucidium passerinum*

Sedd eller hörd vid 12 lokaler, vilket är färre än de flesta föregående år.

89. Kattuggla *Strix aluco*

Fem häckningar med tiggande ungar vid Born, Hammarby, Fogdhyttan, Älvhyttan och Knapptorp. I övrigt sedd eller hörd vid 19 olika lokaler. Troligtvis har det förekommit häckningar vid flera av dessa lokaler.

90. Hornuggla *Asio otus*

Häckning: 1 tiggande unge Timanshyttans skola 18.6 (Ulla Olsson, Torbjörn Larsson).

1 ex. död Södra Ås våtmark 28.3. Troligen har ugglan flugit på en elledning.

91. Jorduggla *Asio flammeus*

1 ex. Södra Ås våtmark 1.4.

92. Pärluggla *Aegolius funereus*

Ett bra år för pärlugglorna med sammanlagt 12 ropande ugglor och ett lockläte.

Lokaler där pärlugglor noterats mellan 10.5-27.2 är Holmsjön, Skärhyttan, Övre Staksund, Gåstjärn, Håkansbodasjön, Sågheden, Bjurtjärnen, 2 ex. Bäcketorp, Håkansbodaberget, Nyttorp, Övre Håkansboda samt Beteshult.

93. Nattskärre *Caprimulgus europaeus*

Få rapporter. 4 ex. runt Stensjöarna 30.5 (Erik Marcusson). 1 ex. Östra Sund 9-10.6 och 1.7 (Roland Thuvander). 1 ex. lockläte vid fjärilslampa 13.8 Södra Ås.

94. Tornseglare *Apus apus*

Häckfågel. Rapporterad mellan 13.5-7.9. Septemberfynd sker inte varje år.

95. Kungsfiskare *Alcedo atthis*

För första gången på många år har inga häckningar rapporterats. Endast två fynd visar att arten minskat efter två kalla vintrar.

1 ex. förbiflygande Vikern vid Knapptorp 20.4 (Roland Thuvander) samt 1 ex. Hagbyån vid Gyttorps reningsdamm 15.8 (Per Eklöf).

96. Göktyta *Jynx torquilla*

En häckning: Hörda ungar från bo. Östra Sund 29.6 (Bernt Larsson).

I övrigt numer mycket sparsamt förekommande. Rapporterad från sammanlagt nio platser.

1 sj. Älvhyttan 23.4-15.5 (Roland Thuvander). 1 sj. Hammarby 30.4-1.5. 1 sj. Karlslund 14.5. 1 sj. Järleåparkeringen 14.5 (Claes Dyst). 1 sj. Nedre Bondborn 15.5 (Bertil Sundberg). 1 sj. Övre Alntorp 21.5 (Claes Dyst). 1 sj. Norra Husby (Claes Dyst). 1 sj. Västra Sund 7.6 (Bernt Larsson).

97. Gråspett *Picus canus*

Endast fyra fynd. Arten verkar minska. Kan bero på att mycket asp och andra lövträd försvinner i det intensiva skogsbruket.

1 ex. Järnboås 5-25.1 (Kjell Store, Michael Andersson), 1 hane Bovik 5.2-16.3 (Gunnar Rehn). 1 hona Pershyttan 22.2-12.3 (Lennart Axelsson).

Höst: Endast en rapport. 1 ex. hördes Älvhyttan 27.10 (Roland Thuvander).

98. Gröngöling *Picus viridis*

En hackspettsart som fortfarande klarar sig bra, så länge det finns tillräckligt många äldre lövträd i jordbrukssamhället. Flera ungfåglar rapporterade.

99. Spillkråka *Dryocopus martius*

Arten minskar snabbt p. g. a. skogsavverkning. Rapporterad från ca 20 platser i kommunen.

En häckning rapporterad. Järleån 26.5 (Roland Thuvander).

100. Större hackspett *Dendrocopos major*

Allmän.

101. Mindre hackspett *Dendrocopos minor*

Ingen känd häckning men par i permanenta revir i Älvhyttan, Djupedal och Knutsberg.

Dessutom sedd under häckningstid vid Nyttorp, Åpromenaden, Törningsdal, Alntorp, Åshyttan, Hammarby.

Under hösten sedd på flera ställen i Nora.

Mindre hackspett har det svårt i skogarna.

Foto: Roland Thuvander.

102. Tretåig hackspett *Picoides tridactylus*

Häckning: Hona matade ungar i bo. Östra Sund 29.6 (Bernt Larsson).

I övrigt påträffad vid Dalbotorpsravinen, Käppstaviken, Håkansbodaberget, Enbergsäng samt Snöbergsmossen.

103. Trädlärka *Lullula arborea*

Endast sedd vid Stora Mons grustag mellan 24.3-19.7 som mest med 4 ex. (Claes Dyst, Roland Thuvander m.fl.).

104. Sånglärka *Alauda arvensis*

Arten minskar. Numer mycket få häckningar i kommunen.

Vinter: Första decemberfyndet gjordes i en oskördad havreåker i Alntorp 24.12 och året ut. (Roland Thuvander m.fl.). Fågeln sågs även under januari 2012.

Största flock: Ca 100 ex. rastade i Alntorp 26-27.3.

105. **Backsvala** *Riparia riparia*

Tyvär inga häckningar i kommunen i år heller.

Rapporterad 13 gånger mellan 6.5-28.8. Nästan alla födosökande kring Gyttorps reningsdamm.

106. **Ladusvala** *Hirundo rustica*

Häckfågel. Rapporterad mellan 23.4-20.9. Arten minskar i Nora kommun.

Största flock: Minst 500 ex. vid Södra Ås våtmark 27.8.

107. **Hussvala** *Delichon urbicum*

Häckfågel som fortsätter minska.

Påträffad mellan 27.4-7.9.

Största flock: Ca 100 ex. Gyttorps reningsdamm 25.7.

108. **Trädpiplärka** *Anthus trivialis*

Häckfågel. Observerad mellan 23.4-17.9. Arten verkar minska.

109. **Ängspiplärka** *Anthus pratensis*

Sällsynt häckfågel på mossar och våtmarker.

Observerad mellan 31.3-28.10.

110. **Rödstrupig pipplärka** *Anthus cervinus*

2 ex. rastade i Södra Ås våtmark 1.9.

111. **Skärpiplärka** *Anthus petrosus littoralis*

1 ex. Södra Ås våtmark 3.4 (Johan Söderkrantz m.fl.).

112. **Gulärla** *Motacilla flava*

Ingen häckning rapporterad. Sedd mellan 23.4-9.6 och 6.7-13.9. Gulärlorna anlände ovanligt tidigt, med flera aprilfynd.

113. **Forsärla** *Motacilla cinerea*

Häckningar med en eller flera kullar har skett vid Hyttfallet, Järle kvarn, Törningsdal, Hammarby och troligtvis vid Pershyttan. Sedd mellan 23.3-1.10.

114. **Sädesärla** *Motacilla alba*

Allmän häckfågel. Observerad mellan 2.4-2.10.

115. **Sidensvans** *Bombycilla garrulus*

Normalt uppträdande både i början av året och i slutet av året.

Tidigare delen av året: Sedd mellan 2.1-27.4.

Senare delen av året: Sedd mellan 6.10-31.12.

Största flock: Minst 150 ex. Karlsäng 27.10.

Sidensvansar fanns i normalt antal.

Foto: Erik Markusson.

116. **Strömstare** *Cinclus cinclus*

Inga säkra häckningar rapporterade. Ett ex. sågs vid Sågen, Nyhyttan den 1.5 (Anders Eng), vilket kan tyda på häckning.

Ej rapporterad mellan 1.5 -16.10.

Strömstare vintertid.

Foto: Erik Markusson.

117. **Gärdsmyg** *Troglodytes troglodytes*

Jan.-feb: 2 ex. rapporterade den 3.1, d v s alldeles i början av perioden. Sedan verkade det ha blivit alldeles för kallt och snörikt för fortsatt övervintring.

Den första flyttande? gärdsmygen upptäcktes den 22.3 vid Åpromenaden.

Dec: minst 4 ex. observerade.

118. **Järnsparv** *Prunella modularis*
Häckfågel. Rapporterad mellan 3.4-1.10.

119. **Rödhake** *Erithacus rubecula*
Vinterfynd: 1 ex. Dalsta 1.1-31.3. (Berit Ragné och Håkan Lavebratt).
1 ex. Dalsta 5.12 och året ut. (Berit Ragné och Håkan Lavebratt).

120. **Näktergal** *Luscinia luscinia*
Tre sjungande hanar är något färre än året innan.
1 sj. Knutsberg 7.6. 1 sj. Lillsjön, Norasjön 9-16.6. (Roland Thuvander m.fl.)
samt 1 sj. Lejonbacken 9-10.6.

121. **Blåhake** *Luscinia svecica*
Sex fynd.
Vår: 1 ad hane Bondebyn. Infångad i en lada och sedan släppt. 11.5 (Familjen Keller). 1 ad. hane Hitorp 11.5 (Ulf Ringstrand).
Höst: 1 ung hane ringmärkt Älvhyttan 31.8 (Roland Thuvander). 1 ung hona Tahiti handelsträdgård 1.9. 1 hona Södra ås våtmark 1.9 samt 1 ex. Dalsta 2.9 (Håkan Lavebratt).

Blåhake ringmärks av Roland Thuvander i Älvhyttan.

122. **Svart rödstjärt** *Phoenicurus ochruros*
1 sj. hane Nora torg 15.5. Tyvärr gjordes ingen ordentlig kontroll om denna hane var ensam eller gjorde ett häckningsförsök med någon hona.

123. **Rödstjärt** *Phoenicurus phoenicurus*

Det sågs betydligt fler rödstjärtar i södra Sverige än vanligt och det gjordes fler framgångsrika häckningar. Även i Nora kommun sågs det ovanligt många fåglar under vår och sommar.

Häckning: Minst en unge Lomflyna 27.6 (Bertil Sundberg). Flera ungar Norra Husby (Gudrun Jardler). Observerad mellan 26.4-8.9.

124. **Buskskvätta** *Saxicola rubetra*

Häckfågel och rapporterad mellan 26.4-11.9.

125. **Stenskvätta** *Oenanthe oenanthe*

Rapporterad mellan 12.4-13.5 och 28.8-24.9. Dessutom 1 ex. 1.7 Södra Ås, vilket möjligen kan tyda på en häckning eller häckningsförsök i närheten.

126. **Ringtrast** *Turdus torquatus*

Endast två fynd är färre än de flesta år. Detta berodde troligtvis på sommarvärmen som rådde under senare delen av april, då de flesta ringtrastarna passerade utan mellanlandning i Nora kommun.

1 ad. hane rastade Älvhyttan 3.4 (Roland Thuvander) och 1 honfärgad rast. Södra Ås 26.4.

127. **Koltrast** *Turdus merula*

Allmän och sedd hela året. Vintertid ses den framför allt i våra tätorter.

128. **Björktrast** *Turdus pilaris*

Allmän och sedd hela året. Vintertid ses den framför allt i våra tätorter.

129. **Taltrast** *Turdus philomelos*

Häckfågel. Rapporterad mellan 3.4-19.10.

130. **Rödvingetrast** *Turdus iliacus*

Häckfågel. Rapporterad mellan 3.4-7.11.

131. **Dubbeltrast** *Turdus viscivorus*

Häckfågel. Rapporterad mellan 23.3-1.10.

132. **Gräshoppsångare** *Locustella naevia*

Två sjungande hanar är numer ett normalt antal.

1 sj. Alntorp 5-29.6 (Claes Dyst m.fl.) och 1 sj. Born 9.6 (Helena Backius).

133. **Flodsångare** *Locustella fluviatilis*

Två fynd är ganska normalt. Ingen av fåglarna stannade någon längre tid.

1 sj. Älvhyttan 13.6 (Roland Thuvander) och 1 sj. Södra Ås 1.7 (Stefan Göransson m.fl.).

134. Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*.

Minst en häckning vid södra Ås våtmark, med varnande föräldrapar.

I övrigt 1 sjungande Järle kvarn 10.5 (Peter Bernövall). Max 2 sj. Lillsjön, Norasjön 9.6-1.7 (Peter Bernövall m.fl.). Detta ger sammanlagt fem vuxna fåglar.

135. Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Två sjungande fåglar är rapporterade och är liksom året innan ett klen result.

1 sjungande Älvhyttan 31.5 (Roland Thuvander) 1 sjungande Södra Ås våtmark 14.6.

136. Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

Ca 12 fåglar rapporterade mellan 9.5-1.9.

137. Härmsångare *Hippolais icterina*

Observerad mellan 13.5-7.7.

138. Ärtsångare *Sylvia curruca*

Häckfågel i kommunen. Observerad mellan 5.5-10.9.

139. Törnsångare *Sylvia communis*

Observerad mellan 10.5-2.7. Det fanns säkert törnsångare kvar in i augusti, men arten har minskat de senare åren p.g.a. att lämpliga häckbiotoper som snår och öppna diken försvinner.

140. Trädgårdssångare *Sylvia borin*

Noterad mellan 9.5-3.9.

141. Svarthätta *Sylvia atricapilla*

Inga vinterfynd. Observerad mellan 25.4-2.10.

142. Grönsångare *Phylloscopus sibilatrix*

En konstaterad häckning: 2 ungar Bushagen 16.7 (Stefan Ettestam).

Observerad mellan 28.4-13.8.

143. Gransångare *Phylloscopus collybita*

Observerad i häckningstid: Djupedal, Järleån 24.4-15.7 och Sjölundsvik 13.4-8.6. Det är mycket troligt att häckning skett vid dessa två platser.

Vår: 10 ex. mellan 13.4-31.5.

Höst: 16 ex. mellan 13.8-7.10.

144. **Lövsångare** *Phylloscopus trochilus*
Rapporterad mellan 19.4 Älvhyttan (Roland Thuvander) och 17.9 Södra Ås.

145. **Kungsfågel** *Regulus regulus*
Allmän året om.

146. **Grå flugsnappare** *Muscicapa striata*
Observerad mellan 10.5 Järle kvarn (Peter Bernövall) och 20.9 Södra Ås.

147. **Mindre flugsnappare** *Ficedula parva*
Två fynd av denna art som inte är riktigt årlig i kommunen.
1 honfärgad Brunnsgatan, Nora 24.5 (Kerstin Kvarnbrant). 1 sjungande
Ingersro, Viker 21.6 (Michael Andersson och Kjell Sundkvist).

148. **Svartvit flugsnappare** *Ficedula hypoleuca*
Rapporterad mellan 24.4-18.8

149. **Stjärtmes** *Aegithalos caudatus*
Observerad året om i lämpliga miljöer.

150. **Entita** *Parus palustris*
Fortfarande ganska vanlig i lämpliga miljöer.

Blåmes

Foto: Roland Thuvander

151. **Talltita** *Parus montanus*

Minskande, men finns i barrskogsmiljöer.

152. **Tofsmes** *Parus cristatus*

Minskande. Finns i barrskogsmiljöer.

153. **Svartmes** *Parus ater*

Finns i barrskogsmiljöer.

154. **Blåmes** *Parus caeruleus*

Allmän

155. **Talgoxe** *Parus major*

Allmän

156. **Nötväcka** *Sitta europaea*

Allmän

157. **Trädkrypare** *Certhia familiaris*

Tämligen allmän.

158. **Törnskata** *Lanius collurio*

Rapporterad mellan 4.6-27.8.

Häckning har skett vid Alntorp, Skärmarboda, Skymhyttan, Södra Husby, Järleåns parkering och Born (Bertil Sundberg).

159. **Varfågel** *Lanius excubitor*

Tidiga delen av året: Sedd mellan 22.1-1.3 i Bovik, Södra Husby och Alntorp.

Senare delen av året: Sedd mellan 16.9-28.12 vid Trängbobot, Järle kvarn, Älvhyttan, Södra Husby, Alntorp och Södra Ås.

Varfågel övervintrar med några exemplar varje vinter. Foto: Erik Marcusson.

160. **Nötskrika** *Garrulus glandarius*

Ganska vanlig i skogsmiljöer. Ses framför allt om hösten, då den hamstrar ekollon och flyger i skytteltrafik mellan stadens ekar och gömställen i skogsmiljö.

161. **Skata** *Pica pica*

Allmän.

162. **Nötkråka** *Nucifraga caryocatactes*

När gammelskogen försvinner, försvinner även nötkråkan, som är beroende av bl.a. stora täta granar.

1 ex. hörd Skärmarboda 15.5 (Göran Carlén).

I övrigt sedd i Nora vid cembratallar och ädelgranar. 3 ex. Järnvägsstationen 26-27.7 (Håkan Carlestam). 1 ex. Trädgårdsgatan 9.8 (Claes Dyst). 1 ex. Haga 9.8.

1 ex. Dalsta 18.8 samt 2 ex. Vattentornet 8.9.

163. **Kaja** *Corvus monedula*

Allmän, men minskande?

164. **Råka** *Corvus frugilegus*

Endast tre fynd är färre än vanligt.

1 ex. Karlsäng 7.3. 1 ung 23.3 Södra Ås samt 1 ad. Bergsmanshyttan 23.10-1.11.

165. **Kråka** *Corvus corone cornix*

Allmän.

Svartkråka *Corvus corone corone*

Räknas fortfarande som ras till vanlig kråka.

Den sedan flera år rastande svartkråkan återkom till Södra Ås 16.3 och sågs fram till 19.5. Efter det är den spårlöst försvunnen.

166. **Korp** *Corvus corax*

Inga rapporterade häckningar, men det är kanske troligt att korpen häckar med ca 10 par i kommunen.

167. **Stare** *Sturnus vulgaris*

Häckfågel. Årets första fynd gjordes i Norra Ås av 1 ex. 7.3 (Leif Fernström).

Vinterfynd: 13 ex. Södra Ås 3.12. Största flock: Ca 150 ex. Södra Ås 6-8.6.

168. **Gråsparv** *Passer domesticus*

Endast rapporterad från Nora. Gråsparven minskningstakt verkade ha planat ut, men nu har den återigen minskat. Den lilla populationen som finns i Nora lever

på en skör tråd. Arten var förr mycket allmän både i tätorterna och ute runt bondgårdarna.

169. Pilfink *Passer montanus*

Spridd i kommunen men minskande.

Största flock: 42 ex. Järnboås 14.1 (Kjell Store).

170. Bofink *Fringilla coelebs*

Vinterfynd: Jan.-feb.: 1 hane Pershyttan 1.1 och 22.2 (Lennart Axelsson). 1 hona Älvhyttan 4.1 (Roland Thuvander). 1 hane Esstorp 12.1-27.2 (Tommy Carlsson).

December: Ca 25 ex. Alntorp 18.12-31.12 i en oskördad havreåker. 1 ex. Hammarby 28.12. (Roland Thuvander).

171. Bergfink *Fringilla montifringilla*

Vinter: Inga fynd från förvintern, men i december finns max. 10 ex. Dalsta 8-31.12 (Håkan Lavebratt, Berit Ragné m.fl.). Max 3 ex. Alntorp 25-28.12 (Roland Thuvander).

Första vårfynd blev 1 hane Älvhyttan 27.3 (Roland Thuvander).

172. Grönfink *Carduelis chloris*

Allmän.

Steglits i Pershyttan

Foto: Erik Marcusson

173. Steglits *Carduelis carduelis*

Sedd året om. Vintertid har den påträffats under jan.-feb.: Max 4 ex. Dalsta 2-21.1 (Håkan Lavebratt m.fl.). 3 ex. Södra Ås 9.1. 2 ex. Järnboås 25.1 (Kjell Store). 1 ex. Järnvägsstationen 8.2. 1 ex. Esstorp 27.2 (Tommy Carlsson).

December: 2 ex. Järnvägsstationen 16.12 (Håkan Lavebratt). 2 ex. Dalsta 21.12 (Berit Ragné och Sverre Persson). 15 ex. Alntorp 24.12 samt hela 17 ex. Vattentornet 27-31.12 (Claes Dyst och Lisbeth Uhr).

174. Grönsiska *Carduelis spinus*

Den första rapporten för året är 2 ex. Älvhyttan 12.3 (Roland Thuvander). Efter det var arten vanlig året ut.

Största flock: Ca 300 ex. Södra Ås 10.9.

175. Hämpling *Carduelis cannabina*

Arten minskar och börjar bli sällsynt i kommunen.

Första fyndet för året: 2 ex. Södra Ås 3.4 (Johan Söderkrantz m.fl.)

Sista fyndet för året: 1 ex. Bergsmanshyttan 25.9.

Övriga platser som hämpling är noterad är Älvhyttan och Stora Mon.

176. Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

Vår: 7 ex. Bergsmanshyttan 3-9.4 (Claes Dyst m.fl.).

Höst: 8 ex. Bergsmanshyttan 1.11.

177. Gråsiska *Carduelis flammea*

Vinter-vår: Rapporterad mellan 1.1-27.4.

Höst-vinter: Rapporterad mellan 9.9-31.12.

Största flock: Ca 250 ex. Hammarby 28.12 (Roland Thuvander).

Rasen Brunsiska *Carduelis flammea cabaret*

1 ex. Södra Ås 24.12.

178. Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

Uppträdde invasionsartat i Sverige från mitten av juli. Denna invasion berörde även Nora kommun.

Ca 20 ex. Trehörningen 26-27.7 (Roland Thuvander m.fl.). I Älvhyttan sågs 1 ex. 28.7, 2 ex. 3.8 samt 2 ex. 27.8 (Roland Thuvander) 1 ex. Södra Ås 13.8. 1 honfärgad Dalsta 30.8 (Berit Ragné) och 3 ex. Dalbotorp 17.9.

179. Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*

Noterad från 20.3 och framåt. Arten var aldrig direkt vanlig. Flest fåglar sågs under juli och augusti. Det rörde sig troligtvis om flyttande fåglar.

Största flock: 16 ex. Älvhyttan 20.7 (Roland Thuvander).

180. Större korsnäbb *Loxia pytyopsittacus*

Endast två rapporter är betydligt färre än de flesta år.

1 hane sjungande Trehörningen 7.5 samt 2 ex. Pershyttan 2.11 (Erik Marcusson).

181. **Rosenfink** *Carpodacus erythrinus*

Observerad under perioden 22.5-2.7. Arten har minskat högst påtagligt.
1 sjungande. Alntorp 22.5. 1 sj. Älvhyttan 22.5 samt 2-23.6 samma lokal.
(Roland Thuvander). 1 sjungande Gyttorps reningsdamm 31.5 (Roland Thuvander). 1 sjungande Nedre Bondborn 9.6 (Bertil Sundberg). 1 sjungande Norra Ås 1-2.7.

182. **Domherre** *Pyrrhula pyrrhula*

Observerad alla årets månader och aldrig direkt ovanlig.

183. **Stenknäck** *Coccothraustes coccothraustes*

Sedd från 4.4 och framåt i Nora, Järleån, Norra Ås, Pershyttan och Älvhyttan.
Vinterfynd: 1 ex. Dalsta 4-31.12 (Berit Ragné, Håkan Lavebratt m.fl.).

184. **Lappspurv** *Calcarius lapponicus*

Vår: 1 ex. Södra Ås 4.4.

Höst: 1 ex Södra Ås 10.9 samt 1 ex. Bergsmanshyttan 2.10.

185. **Snöspurv** *Plectrophenax nivalis*

Vår: Ca 60 ex. rast. 24.3-2.4 Bergsmanshyttan (Claes Dyst m.fl.) 5 ex. rast.
Alntorp 27.3.

Höst: 3 ex. rast. Bergsmanshyttan 23.10-8.11 (Roland Thuvander m.fl.).

186. **Gulspurv** *Emberiza citrinella*

Har försvunnit på många ställen i jordbrukslandskapet.

Största flock: Ca 150-200 ex. vid oskördad havreåker Alntorp hela december.

187. **Ortolansparv** *Emberiza hortulana*

Endast en observation av denna starkt minskande art.

1 ex. rastade på nysådd åker i Södra Ås 24.5.

188. **Sävspurv** *Emberiza schoeniclus*

Rapporterad mellan 25.3-1.11.

Hybrider:

Grågås x Kanadagås Sedd vid minst fem olika tillfällen 2011.

Däggdjur i Nora kommun 2011

Det är verkligen dåligt med rapporter gällande däggdjur.

Skogslämmel 2 ex. Nora tagna av katt i september (Peter Bernövall).

Igelkott 1 ex. i en lövkompost 8.5 Södra Ås. En art på fallrepet i kommunen.

Igelkott i Södra Ås.

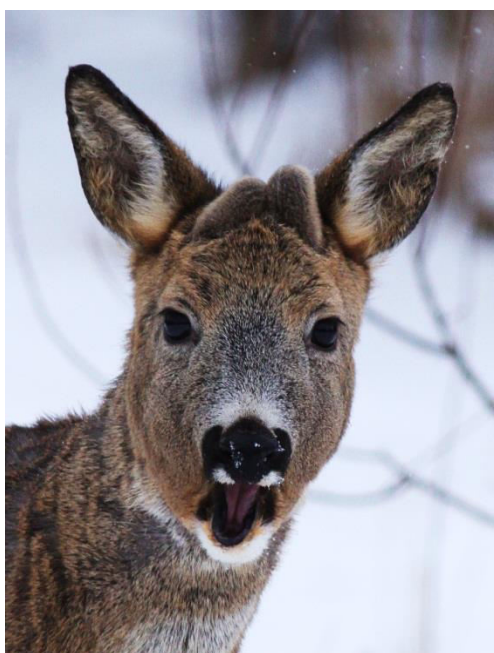

Iller i Södra Ås våtmark.

Iller 1 ex. i Södra Ås våtmark 16.9. Arten är svår att få syn på. Förra året sågs en överkör iller vid Gyttop, så det finns tydligen en fast stam i kommunen.

Utter Sedd vid flera tillfällen efter Järleån, bl. a. hona med två ungar 2.4.

Varg och Lo har rapporterats på flera platser.

Rådjur Foto: Erik Marcusson

Hopprätvingar - Vårtbitare och Gräshoppor i Nora kommun.

Här kommer en liten presentation av vilka hopprätvingar som setts och hörts i vår kommun. Det finns endast 36 svenska arter och av dessa är knappt hälften, 17 rapporterade från Nora. I Västmanland finns ytterligare fynd av 6 arter, så det är inte omöjligt att det går att hitta någon eller några av dessa även i Nora kommun. De arter som huvudsakligen setts i östra och den varmare delen av Västmanland är lövvårtbitare, sävvårtbitare, buskvårtbitare, guldgräshoppa, strandängsgräshoppa och kortvingad ängsgräshoppa.

SYRSOR 1 art.

1. **Hussyrsa.** Hade en god förekomst vid de gamla soptipparna och inne på reningsverket fram till 2005 och säkert spred den sig till bostäder i Nora tätort. Nu har arten minskat och det är osäkert om den finns kvar. Helt säkert har den minskat.

VÅRTBITARE. Långa antenner. 4 arter.

2. **Grön vårtbitare.** Den stora gröna vårtbitaren, som många tror är syrsor, när den spelar under hög- och eftersommar. Letar sig ibland av misstag inomhus.

Grön vårtbitare (Fibbetorp)

3. **Stor vårtbitare** Mycket sällsyntare och faktiskt mindre än den gröna. Funnen bl.a. vid Järleåns parkeringar.

4. **Cikadavårtbitare.** En nykomling som spridit sig med blixstens hastighet. Troligtvis följer ägg och nymfer med i hö i hästransporter. Till Nora kom den för knappt 20 år sedan. Hör till de små vårtbitararterna, men låter med en hög cikadaliknande ton. Svart kam på bakbenslåret är en artkaraktär.

5. **Ljungvårtbitare.** En liten art som gärna sitter på torrare mark med ljung. Är man över 40 år börjar det bli svårt att höra när den spelar sina höga toner.

Ljungvårtbitare

Cikadavårtbitare (Fibbetorp).

TORNGRÄSHOPPOR. Spelar inte. 3 arter.

6. **Strandtorngräshoppa.** Torngräshopporna är små och har kantig kropp. De kan hittas tidigt på säsongen. Strandgräshoppan har långa vingar och hittas i fuktigare partier.

Strandtorngräshoppa

Punkttorngäshoppa

7. **Glänttorngäshoppa.** Den ovanligaste torngäshoppan, men finns säkert på många ställen.

8. **Punktorngäshoppa** Liknar glänttorngäshoppan, men har ofta två tydliga fläckar. Se bild ovan.

GRÄSHOPPOR 9 arter.

9. **Skogsgräshoppa.** Ovanlig och minskar i landet. Uppgifter finns att den hittats vid Amboberget.

10. **Trumgräshoppa.** Sedan länge utgången från kommunen. Har funnits vid Stora Mons torrare slätterängar.

11. **Kärrgräshoppa.** Ganska vanlig efter fuktängar som Bergsmanshyttan, södra Husby och Södra Ås våtmark. Låter som man knäpper med naglarna mot varandra. Lätt att locka fram om man har tillräckligt långa naglar.

12. **Grön ängsgräshoppa.** Börjar spela redan vid midsommar med långa spelsekvenser. Allmän och oftast den art som förknippas med klassisk ”gräshoppsång”.

Grön ängsgräshoppa (Hagby)

Kärrgräshoppa (Södra Ås våtmark)

13. **Backgräshoppa.** Kanske den vanligaste arten. Gillar torrare marker. Har ett kort ”prutt”-läte. Det går faktiskt att locka fram dem om man sätter sig på huk och börjar ”prutta” med munnen. Det kan rekommenderas att man inte är bland folk när man lockar på backgräshoppor.

14. **Slättergräshoppa.** Trivs på marker med kort vegetation. Funnen vid infarten till Nora och Hagbyavfarten. Lätet liknas vid att man klipper gräset med en handgräsklippare.

15. **Myrgräshoppa.** Funnen 2011 på Snöbergsmossen. Finns kanske på fler större mossar.

16. **Liten klubbgräshoppa.** En liten art som låter som man skruvar upp en gammeldags arbandsklocka. Böjda antenner som ishockeyklubbor. Vanlig efter järnvägsspåren.

17. **Stor klubbgräshoppa.** Hanarna är omisskännliga med sina svarvita antenntoppar. En ganska ovanlig art, som har haft en rik förekomst i Nora. Verkar ha minskat i takt med att öppna slättermarker försvinner. Vanlig i bl.a. Fibbetorps naturreservat och Knapptorp, där årlig slåtter fortfarande genomförs.

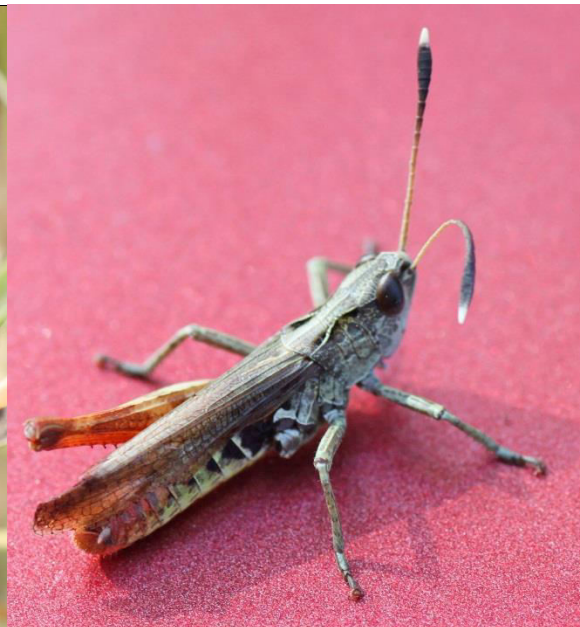
Skogsgräshoppa (Bohuslän)

Myrgräshoppa (Snöbergsmossen)

Trumgräshoppa (Dalsland)

Stor klubbgräshoppa (Fibbetorp)

Du vet väl att det går att rapportera alla svenska arter i Artportalen www.artportalen.se eller meddela till noraanders@tele2.se

På artportalen rapporterades år 2011 sammanlagt 636 arter, från Nora kommun, av småkryp till Artportalen. Det är insekter, spindeldjur, mångfotingar, kräftdjur, blötdjur, maskar och några grupper till. Vi får se om det blir fler år 2012.

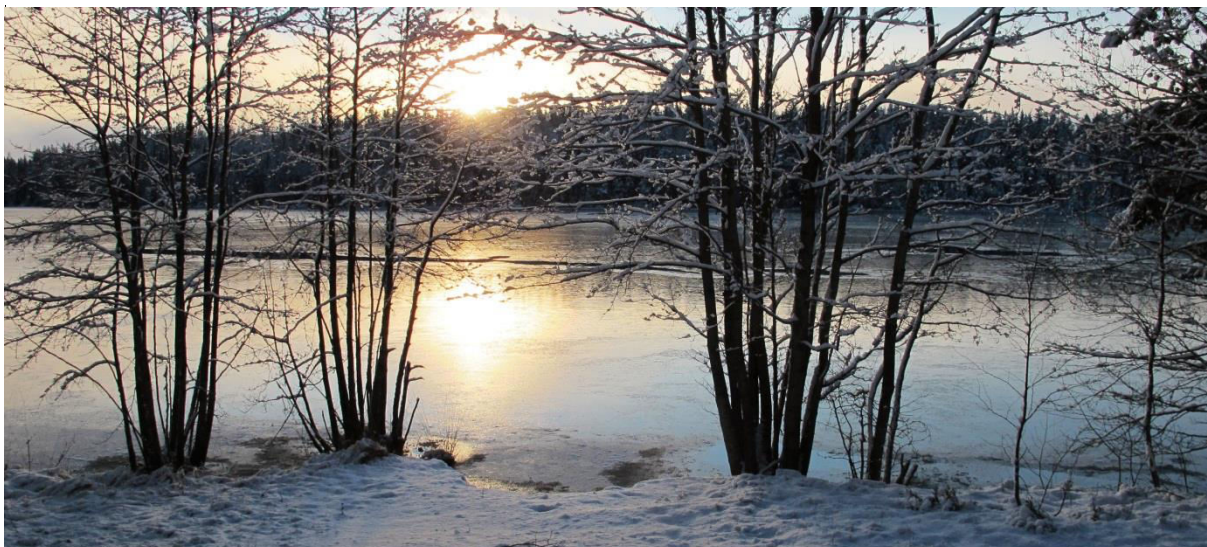
/Anders Carlberg för Nora Biologiska Förening.

Exkursionsprogram 2012

- Lö 24 mars kl 10.00** **Tysslingen och svanskådespelet !**
Ledare: Peter Bernövall, Lisbeth U
- Sö 24 mars kl 17.00** **Årsmöte**
på Församlingshemmet i Nora. Magnus Friberg , Sköllersta visar sitt program
”Ett år i fåglarnas tecken”.
- To 26 apr kl 18.00** **Järleån**
Vandring efter Långforsen, Djupedal och avslutning vid Järle kvarn där forsärlor och strömmare häckar.
- To 10 maj kl 18.00** **Osets naturreservat**
Fågelutflykt med tillfälle att studera svarthakedoppingar och andra änder, rödbenor, gulärlor , strandskator mm samt lyssna till trastsångare och kanske näktergal.
Ledare: Roland Thuvander
- Sö 13 maj kl 06.00** **Åsbosjön runt per cykel.**
Den traditionella rutten som brukar bjuda på många fågelarter. Vårt mödan att stiga upp tidigt! Ledare: Peter Bernövall, Anders Carlberg.
- Sö 6 juni kl 09.00** **Knuthöjds mossens naturreservat**
Vår numera årliga vandring runt smålommarnas gölar där dvärgbjörk, hjortron och rosling växer efter stränderna. Om ljuset över gölarna är perfekt så är det en njutning att studera smålommarna samtidigt som man kan höra både gök och storspov. Ett av våra mest uppskattade utflyktsmål ! Ledare: Peter Bernövall, Lisbeth Uhr
- Helgdag i juni** **Fjärilsutflykt till Näsmarkerna**
Claes Eliasson, vår skickliga fjärilkännare, kommer att visa oss på intressanta arter men det är svårt att avgöra hur sommaren framskrider , därför avvaktar vi datum.
Ev. kommer Herbert Kaufmann, svampkännare, att delta och lära ut tidiga svampar i reservatet. Anm. till Claes Eliasson på tel 070-276 41 92. Eller strunta i anm. då vi tar annons?
- Lö 30 jun kl 08.00** **Hjälstaviken vid Mälaren och Linnés Hammarby i Uppland. Botanisk heldagsexkursion.**
Vi botaniserar vid de örtrika betes- och hållmarkerna vid Hjälstaviken. Därefter far vi mot Uppland och besöker bl.a. Linnés Hammarby där även tillfälle finns att besöka det intressanta museet. Ledare: Peter Bernövall, Kjell Sundqvist Medarr: Örebro läns Botaniska sällskap Kl. 8.45 träff vid Scantic i Örebro
- Lö 11 aug kl 09.00** **Naturreservatet Kindla**
Vandring i detta högt belägna och starkt kuperade område. Kindlas orörda skogar hyser en mängd hotade och sällsynta djur- och växtarter. Kindla ligger mitt i Bergslagen. Ledare: Roland Thuvander
- Sö 2 sep kl 09.30.
Kl. 10.00 fr. Vikers ka.** **Svampens dag.**
Vi lär oss ängssvampar under kunnige Herbert Kaufmanns ledning.
- Sö 23 sep. kl 16.00** **Transkådespelet vid Kvismaren.**
Tidpunkten är vald med tanke på tranornas utflog till sina övernattningsplatser. I år har vi turen att få Lovisa Nilsson som guide vid Kvismaren. Hon är doktorand på tranor och har mycket att berätta om tranors flyttning och liv.

(Med reservation för ändringar)

Då inget annat angivits är samlingsplatsen torget i Nora. Utsatt klockslag är tiden för samling och avfärd.

Foton: Erik Marcusson

